

УДК 651.75 : 82-6 : 355.405

**“У ЛЕЩАТАХ РАДЯНСЬКОЇ ЦЕНЗУРИ ...”
УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА НАУКА І ДУМКА 1950–1980-х рр.
КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛИСТУВАННЯ ВОЛОДИМИРА ГРАБОВЕЦЬКОГО**

Андрій КОРОЛЬКО

Державний вищий навчальний заклад

“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,

кафедра історії України і методики викладання історії

вул. Шевченка 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна

e-mail: korolko_andr@ukr.net

DOI gal.31.32-38

У статті показана радянська цензурована дійсність 1950–1980-х рр., в якій працював Володимир Грабовецький і творився його науковий доробок. У статті коротко проаналізоване листування вченого з українськими радянськими істориками 1950–1980-х рр., яке зберігається у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника. Листування з радянськими істориками стосувалося різних аспектів діяльності професійної діяльності В. Грабовецького: збору наукових матеріалів, підготовки до захисту кандидатської і докторської дисертацій, участі у виданні колективних монографій, співпраці з академічними науковими установами (Інститут історії АН УРСР, Інститут суспільних наук АН УРСР). Автор відзначає, що збережений Володимиром Грабовецьким епістолярний корпус джерел сьогодні є корисним для сучасних українських дослідників, що вивчають тему впливу цензури на українську радянську історичну науку і думку в системі Академії наук УРСР.

***Ключові слова:** радянська історична наука, ідеологія, цензура, Володимир Грабовецький, Інститут історії АН УРСР, Інститут суспільних наук УРСР, листування.*

Наукова діяльність Володимира Грабовецького 1950–1980-х розвивалася в умовах жорсткого контролю радянського партійно-політичного режиму в усіх сферах суспільного життя країни. У першу чергу він був спрямований проти інтелігенції – носія української національної ідеї. Українська інтелігенція мусила пристосовуватися до постійного ідеологічного, політичного й морального тиску.

Трагічну долю розділяла й українська наука, зокрема гуманітарна, закута в пута офіційної ідеології. Під особливим наглядом перебувала історична наука, яка впродовж десятиріч існування компартійно-тоталітарного режиму, вульгаризованої марксистської ідеології озброювала дослідників минулого як “бійців ідеологічного фронту”. У радянські часи історик мав свідомо писати в душі єдино правильної марксистко-ленінської теорії, а якщо факти суперечили цьому, то тоді, як у відомому вислові, “біда фактам”¹.

З іншого боку, як зауважує син Володимира Грабовецького Богдан, базована на запозиченнях з цензурної практики Російської імперії, в Радянському Союзі цензура трансформувалася у багатостадійну систему тоталітарного контролю над творчою думкою з постійно поповнюючими джерелами інформації про об’єкти заборони. І якщо царська цензура вчила “як НЕ писати”, то радянська цензура модифікувала цю концепцію у більш категоричну формулу “ЯК писати”².

Безумовно, гостро відчували на собі вплив цензури науковці. В галузі гуманітарних наук вона була перепорою для вільних обмінів думками, гальмом у формуванні оригінальних спостережень тощо. Цензура супроводжувала становлення й розвиток творчості Володимира

¹ Кугутяк М., Райківський І. Слово про ювіляра. *На вітар історії України : Ювілейний збірник на пошану академіка АН Вищої школи України, професора В. В. Грабовецького*. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. С. 7.

² Грабовецький Б. Вплив цензури на історичну науку в системі АН УРСР періоду творчості Володимира Грабовецького. *Життя, присвячене історії. Володимир Грабовецький: вчений, громадський діяч, людина*. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2016. С. 314.

Грабовецького, істотно впливаючи на перспективи досліджень, зміст і форми реалізації його наукових здобутків.

До того ж представники радянської влади вважали місцевих вчених “запеклими українськими буржуазними націоналістами”. Після вбивства Я. Галана посилювалися репресивно-каральні дії радянської влади. У другій половині 1940-х рр., будучи студентом Львівського університету, Володимир Грабовецький ледь не був виключений з лав цього вищого навчального закладу. Його звинуватили в українському буржуазному націоналізмі. Студент В. Гайворонюк заявив, що В. Грабовецький “начебто поділяє ідеї “мюнхенської зграї”, маючи на увазі українських емігрантів, та відвідує церкву і є сином попа. В той час в університеті на всіх факультетах проходили збори, на яких піддавали анафемі так званих українських буржуазних націоналістів. І лише коли університетські чиновники на свої запити не отримали з місця народження В. Грабовецького необхідного їм підтвердження, студента залишили в спокої. Проте в характеристиці на місце праці деканат записав, що В. Грабовецький виключався з університету³.

Пізніше, коли В. Грабовецький працював у відділі історії України Інституту суспільних наук АН УРСР на посаді наукового співробітника, номенклатурна партійна львівська верхівка переслідувала тамтешні прояви української національної самосвідомості. Особливо це стало помітно після смерті академіка Івана Крип'якевича, коли Інститут очолив колишній партійний функціонер. Володимир Грабовецький у своїх спогадах згадував: “З метою ідейного посилення марксистко-ленінського впливу” він (мабуть, М. Олексюк – новий керівник Інституту суспільних наук АН УРСР. – А. К.) підганяв під визначені шаблони всю тематику в науково-дослідницьких працях з історії України й історії української літератури, філософії. Зникли назви відділів “Історія України”, “Української літератури”, “Українського мовознавства”, вони замінялися іншими, більш актуальними тоді назвами⁴.

У більшості наукових праць, які виходили з-під пера українських радянських істориків у 1950–1980-х рр., обґрунтовувалася прогресивна роль Комуністичної партії, роль класової боротьби як рушійної сили історії і т. п. Дві третини місця в “Українському історичному журналі”, який почав виходити в період хрущовської “відлиги”, було приділено періоду після 1917 р.⁵

Наперекір усім догмам тогочасної історичної науки Володимир Грабовецький, починаючи свою наукову кар'єру, обрав непопулярні для радянського тоталітарного режиму і цензури періоди дослідження вітчизняної історії – середньовічну і новочасну доби. Зокрема, опришківський рух стає провідною науковою темою дослідника. Опрацювання даної проблеми в умовах неофіційного табу на вивчення козащини, середньовічної і новочасної історії загалом набувало особливого суспільного звучання. Цікаво, що перша стаття В. Грабовецького з'явилася на сторінках газети містечка Винники біля м. Львова “Радянське життя” і була присвячена славному українському гетьману Б. Хмельницькому. Про те, в яких умовах писалося в радянські часи, В. Грабовецький згадував: “... Тематика минулих століть не популяризувалася, вважалася неактуальною, нерідко доводилося чути у видавництвах про “неактуальність” теми, “патріархальщину” й т. д.”⁶.

Його син Богдан Грабовецький, аналізуючи труднощі виходу свого батька на якісно нові наукові горизонти, описав систему цензурування історичних праць, які мали вийти у світ в умовах жорсткої радянської інтелектуальної дійсності: “Технологія проходження публікацій до друку починалась з обговорень окремих розділів планових публікацій, які проводились на

³ Цепенда І. До 85-річчя професора Володимира Грабовецького. *Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. До 85-річчя академіка Володимира Грабовецького*. 2013. Ч. 22–23. С. 19–24.

⁴ Грабовецький В. Моя прикарпатська життєва й творча стежина. Спогади. *На вітар історії України: Ювілейний збірник на пошану академіка АН Вищої школи України, професора В. В. Грабовецького*. Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. С. 107–108.

⁵ Кугутяк М., Райківський І. Слово про ювіляра... С. 8.

⁶ Вегеш М. Академік Володимир Грабовецький – визначний історик України. 2-ге вид., доп. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. С. 89.

рівнях творчих груп, засіданнях науково-дослідних секторів, відділів, виключаючи будь-які відхилення від офіційної доктрини. Цензурними вимогами керувались на засіданнях вчених рад, які були колективним гарантом “належного” ідейно-теоретичного рівня, що означало “політично надійно”. Автор зауважує, що були ще два етапи попередньої інспекційної процедури, уже на рівні Президії Академії наук УРСР: 1) обговорення відповідними Відділеннями Президії АН УРСР проспектів видавничого плану; 2) розгляд і затвердження Тематичного плану запропонованих до публікації робіт Науково-Видавничою Радою Президії АН УРСР⁷.

В таких непростих цензурованих умовах творився науковий доробок Володимира Грабовецького. Щоправда, можна було “пройти” контрольні варти цензури “коротшим шляхом”: висловити вимушене “вірую” офіційній ідеології, сформулювати назву праці в ідеологічно витриманій формі, обурливо піддати критиці тих авторів, на творчості яких був начеплений ярлик неблагонадійності, і, таким чином, зберегти власний плід наукової творчості⁸.

Але такий “шлях” реалізації наукових задумів Володимир Грабовецький не обрав і став в один ряд з такими українськими істориками, як Ф. Шевченко, М. Марченко, О. Голобуцький, О. Апанович, О. Компан, В. Баран, Я. Ісаєвич, В. Смолій, І. Гуржій, М. Котляр, О. Гуржій, Я. Дашкевич, Ф. Стеблій та ін., котрі реалізували вартісні наукові проекти у радянський час.

Чи міг Володимир Грабовецький відкрито висловлювати свої наукові судження і міркування, які йшли на противагу “лещат радянської цензури”. Безумовно, що ні. А от писати листи до своїх колег-істориків і обмірковувати та аналізувати окремі актуальні питання вітчизняної історії періоду середньовічної і новочасної доби, звичайно, що так.

Значимо, що Володимир Грабовецький залишив велику домашню бібліотеку. Ще за життя частину її він наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр. перевіз у відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника. Серед розмаїття матеріалів з особистого архівного фонду, який значиться під номером 268, привертають увагу листи, поштові картки, привітальні телеграми, що складені у чотири великі папки⁹. Фактично цей комплекс джерел яскраво ілюструє тернистий життєвий шлях вченого протягом кінця 1940-х – першої половини 1990-х рр. Оглядаючи листи, можна з впевненістю сказати, що тут можна почерпнути багато цікавих фактів з професійної діяльності історика, починаючи ще з середини ХХ ст.

Умовно опрацьований епістолярій Володимира Грабовецького можна поділити на чотири частини. До першої групи належать родинні листи, що відносяться до того періоду часу, коли Володимир Грабовецький формувався як молодий і талановитий науковець і якому, мабуть, потрібна була моральна підтримка з боку родини. Друга група листів і поштових карток є найбільшою. Це листування з відомими науковцями-істориками. Охоплює більше ніж півстолітній період – з середини 1950-х рр. і до кінця 1990-х рр. Оригінальною за наповненістю і змістом матеріалу є третя група епістолярію – листування з урядовими організаціями, громадсько-політичними, релігійно-церковними і національно-культурними установами та діячами. Це не тільки листи, але й дарчі автографи, звернення, клопотання тощо. Переважна більшість їх написана у період незалежної України, відображають активну громадську і наукову позицію історика. Невеличкий пласт листів зосереджений у четвертій групі. Це листування з діаспорою. Осібно виокремили п’яту частину епістолярної спадщини – привітання Володимира Грабовецького з ювілеями¹⁰.

⁷ Грабовецький Б. Вплив цензури на історичну науку в системі АН УРСР періоду творчості Володимира Грабовецького... С. 316–317.

⁸ Там само. С. 317.

⁹ Листування [В. Грабовецького]. *На вівтар історії України : Ювілейний збірник на пошану академіка АН Вищої школи України, професора В. В. Грабовецького*. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. С. 198–331.

¹⁰ Королько А. Епістолярна спадщина Володимира Грабовецького. *Життя, присвячене історії. Володимир Грабовецький: вчений, громадський діяч, людина*. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2016. С. 141–151.

Нас зацікавила друга група епістолярної спадщини вченого – листування з українськими радянськими істориками 1950–1980-х рр. Великий пласт листів, поштових карток та привітальних телеграм стосується його наукової діяльності. Володимир Грабовецький підтримував наукові зв'язки близько з 60 вченими і культурними діячами не тільки України, але й Польщі, Росії, Словаччини тощо. Ми вибірково опрацювали листи більше двадцяти вчених до В. Грабовецького. Серед них такі відомі історики радянської доби, як О. Апанович, Г. Гербільський, І. та О. Гуржії, В. Дядиченко, Я. Ісаєвич, М. Ковальський, П. Толочко, З. Хижняк та інші. Проте слід зауважити, що збереглося мало листів В. Грабовецького до цих дослідників.

Ці листи та поштові картки стосуються не тільки професійної діяльності Володимира Грабовецького, але й роботи Інституту суспільних наук АН УРСР у м. Львові, Інституту історії АН УРСР у м. Києві та інших наукових установ України в 1950–1990-х рр. Тому вони мають важливе значення для розуміння змісту розвитку української історичної науки, напрямків її діяльності у радянський період.

Володимир Грабовецький підтримував товариські стосунки з київськими істориками Іваном та Олександром Гуржіями, Оленою Апанович, Вадимом Дядиченком, Володимиром Голобуцьким, Оленою Компан, Іваном Бойком, Михайлом Марченком та іншими. Творча співпраця передусім стосувалась вивченню проблем середньовічної історії України і припадає на 1950–1970-ті рр., коли В. Грабовецький, працюючи в Інституті суспільних наук АН УРСР у м. Львові, активно досліджував питання опришківського і селянського руху в Галичині.

З листування помічаємо особливо приязні стосунки Володимира Грабовецького з доктором історичних наук, професором Іваном Гуржієм, який наприкінці 1960-х рр. був на посаді заступника директора і завідувача відділу історіографії та джерелознавства Інституту історії АН УРСР. Варто зауважити, що В. Грабовецький видав до його 50-річчя “Бібліографічний покажчик” наукових праць (1965 р.)¹¹. Такого характеру видання вважалися тоді рідкістю. Окрім того знаємо, що І. Гуржій мав виступити офіційним опонентом при захисті докторської дисертації В. Грабовецького у 1968 р. Ще за три роки до захисту київський вчений неодноразово консультував В. Грабовецького щодо написання роботи: “З планом Вашої докторської дисертації і списком опублікованих праць по темі ознайомився. Вважаю, що ви можете подавати рукопис, не чекаючи виходу в світ монографії. На мій погляд, конче необхідно зробити деякі зміни в плані дисертації .., а також написати окремих розділ про відображення опришківського руху в народній творчості, художній літературі і мистецтві. Бажаю довести загальний обсяг рукопису дисертації до 1000 сторінок...” (лист від 6 вересня 1965 р.); “Позавчора повернувся з профвідпустки, під час якої прочитав Вашу дисертацію. В мене склалось гарне враження про неї. Цілий ряд зауважень Ви зможете врахувати, остаточно переглядаючи текст. Якщо маєте змогу, візьміть на кілька днів відрядження в Київ, де ми переглянемо зауваження, а також з'ясуємо попередньо питання про захист...” (22 вересня 1966 р.)¹². Однак передчасна хвороба не дозволила побувати київському науковцю на захисті Володимира Грабовецького. Син Івана Гуржія Олександр у 1980–1990-х рр. неодноразово консультувався з Володимиром Грабовецьким з наукових питань. Його листи по-родинному теплі і щирі¹³.

Ще один працівник Інституту історії АН УРСР (очолював відділ феодалізму) доктор історичних наук, професор Володимир Голобуцький, який досліджував проблеми українського козацтва, теж приятелював і часто зустрічався у м. Львові (в одному з листів, написаному восени на початку 1960-х рр. В. Грабовецький запрошував В. Голобуцького до міста Лева “зустрітися із своїми учнями та покуштувати свіжої капусти, огірків і головно побачити нашу Львівську золоту осінь”¹⁴) та м. Києві з В. Грабовецьким, цікавився написанням його наукових

¹¹ Листування [В. Грабовецького]... С. 217–219.

¹² Там само. С. 217, 219.

¹³ Там само. С. 233–235.

¹⁴ Там само. С. 230.

робіт з історії селянського руху¹⁵. Відзначимо, що В. Голобуцький був офіційним опонентом кандидатської дисертації, яку В. Грабовецький захистив в Інституті історії АН УРСР у 1958 р.

Активною була співпраця Володимира Грабовецького з доктором історичних наук, професором, завідувачем відділу доби феодалізму Інституту історії АН УРСР Вадимом Дядиченком. З прочитаного у листах бачимо, що останнього цікавили питання вивчення становища селянства, опришківського і гайдамацького руху, розвитку освіти і церкви на Правобережжі і Галичині у XVII–XVIII ст., співпраці Інституту історії АН УРСР та Інституту суспільних наук АН УРСР у підготовці і написанні фундаментальних наукових проєктів з вітчизняної історії (“Історія селянства України”, “Історія Української РСР”, “Історія історичної науки на Україні доби феодалізму”, тощо)¹⁶. Київський дослідник, доктор історичних наук, професор старший науковий співробітник Інституту історії АН УРСР (з 1956 р.), а пізніше старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (з 1965 р.) Іван Бойко ґрунтовно знайомився з працями В. Грабовецького з історії селянського та опришківського руху на Прикарпатті, а також цікавився захистом спочатку кандидатської, а потім докторської дисертації останнього¹⁷.

Володимир Грабовецький підтримував доволі приязні стосунки з жінками-науковцями. Зберігся єдиний лист (не раніше першої половини 1960-х рр., російською мовою) званої київської дослідниці українського козацтва кандидата історичних наук, доцента Київського державного університету імені Т. Шевченка Олени Апанович до Володимира Грабовецького. Читаючи цей лист, можна виокремити її симпатію до вирішення сімейних справ Володимира Грабовецького, любов до дітей обох наукових родин: “... У меня с 15 июня путевка в дом отдыха матери и ребенка “Химик”. Так я хочу свой второй месяц отпуска провести тоже в Ялте и в не жаркий месяц, когда там нет слишком большого наплыва отдыхающих. Поэтому, если все сложится так, как хочется, то Вы сможете с Богданчиком (син Волоимира Грабовецького. – А. К.) приехать в августе – второй половине июля в Киев, я уже вернусь. А я с Сережкой (син Олени Апанович. – А. К.) приеду во Львов в сентябре”¹⁸. Подібні товариські стосунки з прикарпатським істориком підтримувала доктор історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії АН УРСР Олена Компан (поштова картка О. Компан до В. Грабовецького не пізніше другої половини 1960-х рр.: “З приємністю згадую нашу місію у Луцьку. Я там довідалась, що Грабовецький не тільки справжній вчений, але і дотепна, весела людина. Будьте ж завжди таким і хай щастя посміхається Вам!”¹⁹). А Зінаїда Хижняк, дослідниця історії Києво-Могилянської академії, консультувалась з ним стосовно захисту кандидатської дисертації на початку 1970-х рр.²⁰

Слід виокремити товариські відносини Володимира Грабовецького з доктором історичних наук, професором Київського державного університету імені Тараса Шевченка Михайлом Марченком. В 1939–1941 рр. він був першим радянським ректором Львівського університету. У 1941 р. репресований, після повернення працював у м. Києві. Листи стосувалися наукової співпраці: обміну літератури, роботи у бібліотеках, захисту дисертації товаришів²¹. Талановитий київський вчений консультував Володимира Грабовецького щодо захисту докторської дисертації у м. Києві, постійно інформував про проходження його дисертаційної роботи у спеціалізованій вченій раді Київського державного університету імені Т. Шевченка. Так, у листі від 27 квітня 1968 р. М. Марченко інформував В. Грабовецького про “черги”, які з’явилися із захистами дисертацій: “Склалась така обставина, що захист Вашої дисертації, та й не лише Вашої, трохи затримується. В цьому півріччі на історичному факультеті Київського універси-

¹⁵ Листування [В. Грабовецького]... С. 230–233.

¹⁶ Там само. С. 207–215.

¹⁷ Там само. С. 203–205.

¹⁸ Там само. С. 235.

¹⁹ Там само. С. 237.

²⁰ Там само. С. 237.

²¹ Там само. С. 222–229.

тету виявилось багато захистів. Рада засідає щодва тижні, а іноді й раз на тиждень і не може впоратися з розрідженням густоти захистів ...²². Але одночасно київський вчений розраджував львівського дослідника: “Нічого нема й не було такого, що стояло б на перешкоді вам чи нашій дисертації. Складаються об’єктивні обставини так, що трохи затримується справа. Але це явище нашого зростання – багато з’являється претендентів на докторів наук. Це дуже добре й треба цьому радіти... Ви, Львів’яни, захистите раніше”²³.

Сердечно теплими видаються листи доктора історичних наук, професора Миколи Ковальського, який спочатку завідував кафедрою історіографії та джерелознавства Дніпропетровського державного університету, а в останні роки свого життя працював в Острозькій академії, яка відновила свою діяльність у незалежній Україні. Слід підкреслити, що вони з Володимиром Грабовецьким навчалися у Львівському університеті з 1947 до 1952 рр., а пізніше обоє посприяли захисту кандидатської дисертації однокурсника Миколи Кучернюка. М. Ковальський уважно читав докторську дисертацію В. Грабовецького, яка успішно була захищена в 1968 р. Подібно у цій справі теж допомагав прикарпатський історик²⁴.

Працюючи з самого початку у відділі історії України Інституту суспільних наук АН УРСР Володимир Грабовецький намагався почути і отримати поради від своїх колег стосовно підготовки і написання того чи іншого наукового дослідження. Тут вирувала науково-дослідницька робота, в яку поринув В. Грабовецький. Стосовно цього цікавими видаються листи та поштові картки докторів історичних наук, співробітників Інституту Ярослава Ісаєвича та Ярослава Дашкевича, а також доктора історичних наук, професора Львівського державного університету Григорія Гербільського²⁵.

Привертають увагу листи словацького історика Павла Гопака (українською і словацькою мовами), який цікавився українсько-словацькими відносинами у період пізнього середньовіччя. Зокрема, він поряд з Володимиром Грабовецьким уважно вивчав рух карпатських опришків – т. зв. “збійників”. Подібний за змістом був єдиний лист професора Ягеллонського університету (м. Краків) Олександра Курила, сина Теофіла Курила, який писав про “збійництво”, до Володимира Грабовецького²⁶.

Оригінальними є листи уманського краєзнавця та історика, дослідника гайдамацького руху 1768 р. (Коліївщина) Григорія Храбана, які були написані до Володимира Грабовецького напередодні і під час святкування 200-річчя славетної Коліївщини. Саме в той час прикарпатський історик опублікував свою першу статтю з даної проблеми: “200 років Коліївщини: Сини мої, гайдамаки”. Десять листів Григорія Храбана доволі деталізовані і заслуговують ретельнішого вивчення. Адже краєзнавець на глибинному першоджерельному матеріалі розмірковує про стан вивчення гайдамацького руху і Коліївщини в українській радянській історичній науці²⁷.

Очевидно, радянська цензурована дійсність 1950–1980-х рр. не давала можливості якісно розвивати українську історичну науку і думку. Проте в “лещатах радянської цензури” друку наукових праць українськими радянськими істориками 1950–1980-х рр. листування між ними було чи не єдиним джерелом висловлювання творчих і вільнодумних міркувань і суджень. Про це свідчить збережений Володимиром Грабовецьким епістолярний корпус джерел. Сьогодні він є корисним для сучасних українських дослідників, що вивчають тему впливу цензури на українську радянську історичну науку і думку в системі АН УРСР.

²² Листування [В. Грабовецького]... С. 224.

²³ Там само. С. 225.

²⁴ Там само. С. 260–266.

²⁵ Там само. С. 266–269.

²⁶ Там само. С. 238–243.

²⁷ Там само. С. 243–258.

UKRAINIAN HISTORICAL SCIENCE AND OPINION OF THE 1950–1980s
IN LETTERS OF PROFESSOR VOLODYMYR HRABOVETSKYI

Andrii KOROL'KO

State Higher Educational Institution
“Vasyl' Stefanyk Precarpathian National University”,
Department of History of Ukraine and methods of teaching history,
Shevchenko St., 57, 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: korolko_andr@ukr.net

Summary

The scientific work of the prominent Ukrainian historian Volodymyr Hrabovetskyi (1928–2015) developed in conditions of strict control of the Soviet party political regime in all spheres of social life of the country. V. Hrabovetskyi, like all the Ukrainian Soviet historical science, had to adapt to constant ideological, political and moral pressure.

The article shows the Soviet censored reality of the 1950s and 1980s, in which Volodymyr Hrabovetskyi worked and his scientific achievements were underway. The author observes that a prominent Ukrainian historian could not openly express his scientific judgments and arguments that were in opposition to the “grip of Soviet censorship”. However, they freely thought and analyzed them in letters to their historian colleagues.

The article briefly analyzes its correspondence with the Ukrainian Soviet historians of the 1950s and 1980s, which is stored in the manuscripts department of the Lviv National Scientific Library named after Vasyl Stefanyk. The scholar maintained scientific contacts with about 60 scientists and cultural figures not only in Ukraine, but also in Poland, Russia, Slovakia, and others like that.

Correspondence with Soviet historians concerned various aspects of the professional activity of V. Hrabovetskyi: collection of scientific materials, preparation for the defense of candidate and doctoral dissertations, participation in the publication of collective monographs, cooperation with academic institutions (Institute of History of the Academy of Sciences of the USSR, Institute of Social Sciences of the Academy of Sciences of the USSR).

The author notes that Volodymyr Hrabovetskyi's surviving epistolary corps of sources today is useful for contemporary Ukrainian researchers studying the subject of the influence of censorship on Ukrainian Soviet historical science and thought in the system of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR.

Keywords: Soviet historical science, ideology, censorship, Volodymyr Hrabovetskyi, Institute of History of the Academy of Sciences of the USSR, Institute of Social Sciences of the Ukrainian SSR, correspondence.

REFERENCES

Hrabovetskyi V. Vplyv tsenzury na istorychnu nauku v systemi AN URSR periodu tvorchosti Volodymyra Hrabovetskoho. *Zhyttia, prysviachene istorii. Volodymyr Hrabovetskyi: vchenyi, hromadskyi diiach, liudyna*. Ivano-Frankivsk : Prykarp. nats. un-t im. V. Stefanyka, 2016. S. 314–320. (in Ukrainian).

Hrabovetskyi V. Moia prykarpatska zhyttieva y tvorcha stezhyna. Spohady. *Na vivtar istorii Ukrainy : Yuvileinyi zbirnyk na poshanu akademika AN Vyshchoi shkoly Ukrainy, profesora V. V. Hrabovetskoho*. Ivano-Frankivsk : Vydavnycho-dyzainerskyi viddil TsIT Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, 2008. S. 105–191. (in Ukrainian).

Korolko A. Epistoliarna spadshchyna Volodymyra Hrabovetskoho. *Zhyttia, prysviachene istorii. Volodymyr Hrabovetskyi: vchenyi, hromadskyi diiach, liudyna*. Ivano-Frankivsk : Prykarp. nats. un-t im. V. Stefanyka, 2016. S. 141–151. (in Ukrainian).

Kuhutiak M., Raikivskyi I. Slovo pro yuviliara. *Na vivtar istorii Ukrainy : Yuvileinyi zbirnyk na poshanu akademika AN Vyshchoi shkoly Ukrainy, profesora V. V. Hrabovetskoho*. Ivano-Frankivsk : Vydavnycho-dyzainerskyi viddil TsIT Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, 2008. S. 7–17. (in Ukrainian).

Lystuvannia [V. Hrabovetskoho]. *Na vivtar istorii Ukrainy : Yuvileinyi zbirnyk na poshanu akademika AN Vyshchoi shkoly Ukrainy, profesora V. V. Hrabovetskoho*. Ivano-Frankivsk : Vydavnycho-dyzainerskyi viddil TsIT Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, 2008. S. 198–331. (in Ukrainian).

Tsependa I. Do 85-richchia profesora Volodymyra Hrabovetskoho. *Halychyna. Naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys*. Do 85-richchia akademika Volodymyra Hrabovetskoho. 2013. Ch. 22–23. S. 19–24. (in Ukrainian).

Vehesh M. Akademik Volodymyr Hrabovetskyi – vyznachnyi istoryk Ukrainy. 2-he vyd., dop. Ivano-Frankivsk : Nova Zoria, 2006. 432 s. (in Ukrainian).